

**Yhteisten tutkinnon osien
valinnaiset osaamistavoitteet:
talous- ja kestävän
kehityksen osaaminen**

Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet: talous- ja kestävän kehityksen osaaminen

Oppaan nimi	Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet: talous- ja kestävän kehityksen osaaminen
Voimaantulo	25.03.2021
Pdf luotu	02.08.2023

Sisältö

1. Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet.	1
2. Kestävän kehityksen osaamistavoitteet.	2
2.1. Vastuullisuus viestinnässä (KEVVVV).	2
2.2. Luonnon kiertokulku ja ympäristökysymykset (KEMLLY).	3
2.3. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen (KEYTKT).	3
2.4. Kiertotalouden liiketoimintamahdollisuudet (KEYTKL).	4
2.5. Kestävän kehityksen edistäminen (YTKK).	5
3. Talousosaamisen osaamistavoitteet.	7
3.1. Taloudesta viestiminen (TAVVTV).	7
3.2. Talousmatematiikan soveltaminen (TAMLTS).	7
3.3. Rahoitusratkaisujen arvioiminen (TAYTRA).	8
3.4. Vaurastuminen ja riskien hallinta (TAYTVR).	8
3.5. Palkkalaskelmat ja -verotus sekä maksaminen (TAYTPM).	8
4. Arviointikriteeristö.	10

1. Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet

Ammatillinen perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osaamispistettä) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä). Yhteiset tutkinnon osat ovat kaikille yhteisiä ja ne sisältävät yleisiä työelämässä ja opinnoissa tarvittavaa osaamista. Yhteiset tutkinnon osat ovat:

- Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen
- Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen
- Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Yhteisten tutkinnon osien osaamisesta suuri osa, 26 osaamispisteen verran, on kaikille yhteistä pakollista osaamista. Lisäksi perustutkintoon sisältyy yhteisten tutkinnon osien valinnaisia osaamistavoitteita 9 osaamispisteen verran. Nämä valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla tutkinnon perusteissa olevia tai muita koulutuksen järjestäjän päättämiä osaamistavoitteita tai opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista, joka tukee yhteisten tutkinnon osien ja näiden osa-alueiden tavoitteita.

Tässä opaslehtisessä on kuvattu kestävän kehityksen ja talousosaamisen valinnaisia osaamistavoitteita. Valinnaiset osaamistavoitteet tukevat tutkinnon perusteissa määrättyjä yhteisten tutkinnon osien ja niiden osa-alueiden osaamistavoitteita. Kestävän kehityksen ja talousosaamisen valinnaisiin osaamistavoitteisiin on tässä opaslehtisessä määritelty nimet ja koodit, joita käytetään silloin, kun nämä valinnaiset osaamistavoitteet suoritetaan tässä esitetyn sisällön mukaisena.

Kyseisiä osaamistavoitteita voi käyttää myös osittain ja muokata niistä edelleen yhteisten tutkinnon osien tavoitteita tukevia valinnaisia osaamistavoitteita. Tällöin koulutuksen järjestäjä nimeää kokonaisuuden, määrittelee sille laajuuden ja antaa koodin.

Opiskelija voi valita tutkintoonsa näitä valinnaisia osaamistavoitteita 9 osaamispisteen verran yhteisiin tutkinnon osiin, ja lisäksi 1-25 osaamispisteen verran ammatillisiin valinnaisiin tutkinnon osiin.

2. Kestävän kehityksen osaamistavoitteet

Kestävän kehityksen valinnaisten osaamistavoitteiden osaamispolku koostuu viestinnän, luonnontieteellisen ymmärtämisen, tulevaisuustietoisuuden, kiertotalouden liiketoimintaan ja kestävän kehityksen edistämisen aiheista:

Opetushallituksen verkkosivuille on koottu eri tahojen tuottamaa materiaalia ilmasto- ja ympäristökasvatuksen sekä kiertotalouden opetuksen ja oppimisen tueksi. [Linkki sivustoon.](#)

Opiskelija voi valita seuraavista valinnaisista osa-alueista enintään 9 osaamispisteen laajuisesti yhteisiin tutkinnon osiin sisältyvää kestävän kehityksen osaamista. Kestävän kehityksen osaamista on mahdollista sisällyttää myös ammatillisiin valinnaisiin tutkinnon osiin kohtaan yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja, 1-25 osp.

2.1. Vastuullisuus viestinnässä (KEVVVV)

Tutkinnon osa: Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen

Valinnainen osa-alue: Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä

Aihe: Vastuullisuus viestinnässä

Koodi: KEVVVV

Laajuus: 3 osaamispistettä

Tavoite: Opit viestimään vastuullisesti ja luotettavasti. Opit etsimään ja selvittämään, miten organisaatiot viestivät toimintansa vastuullisuudesta.

Osaamistavoitteet:

Vastuullisesti viestiminen

Opiskelija

- tunnistaa vastuullisen viestinnän elementit

- huolehtii viestinnässä vastuullisesta kielenkäytöstä
- toimii vastuullisesti viestiessään sosiaalisen median kanavissa
- viestii organisaation toimintatapojen mukaisesti tunnistaen roolinsa mukaisen vastuun.

Vastuullisuudesta viestiminen

Opiskelija

- selvittää miten vastuullisuus näkyy organisaation, työpaikan, tuotteen tai palvelun viestinnässä
- hankkii tietoa mitä vastuullisuus tarkoittaa ja miten siitä voidaan viestiä (esimerkiksi ympäristö ja energiamerkit, sertifikaatit, vastuullisuusraportointi)
- selvittää miten vastuullisuudesta viestitään käytännössä jonkin organisaation toiminnan, tuotteen tai palvelun osalta
- pohtii organisaation viestintää vastuullisuuden eri näkökulmista
- tunnistaa vastuullisuuden merkityksen osana brändäystä.

2.2. Luonnon kiertokulku ja ympäristökysymykset (KEMLLY)

Tutkinnon osa: Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen

Valinnainen osa-alue: Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen

Aihe: Luonnon kiertokulku ja ympäristökysymykset

Koodi: KEMLLY

Laajuus: 3 osaamispistettä

Tavoite: Opit luonnontieteen perustaa keskeisiin ympäristökysymyksiin, kuten ilmastonmuutos, ja tähän liittyviä luonnonilmiöitä, kuten veden kiertokulku. Opit hahmottamaan materiaalien kulkua ja uudelleenkäyttötapoja.

Osaamistavoitteet:

Luonnon kiertokulun ja ympäristökysymysten ymmärtäminen

Opiskelija

- tunnistaa ilmastonmuutoksen fysikaalisena ilmiönä (hiilen kierto)
- tietää ihmisen toiminnan vaikutuksen ilmastonmuutokseen
- hahmottaa veden kiertokulun ja sen yhteyden ilmastonmuutokseen.

Materiaalien tunnistaminen ja tiedon soveltaminen

Opiskelija

- tunnistaa materiaalien (esim. muovi, tekstiili) rakenteen ja merkityksen ympäristölle
- hahmottaa materiaali-jätteen, kuten muoviroskan, merkityksen vesistöjen (esim. Itämeri) ja muiden ympäristöjen saastumiseen ja tunnistaa tapoja vähentää saastumista
- tunnistaa materiaalien erilaisia uudelleenkäyttömuotoja.

2.3. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen (KEYTKT)

Tutkinnon osa: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Valinnainen osa-alue: Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Aihe: Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Koodi: KEYTKT

Laajuus: 3 osaamispistettä

Tavoite: Opit tunnistamaan, miten voit omilla toiminnoillasi vaikuttaa tulevaisuuteen. Opit toimimaan vastuullisena kuluttajana ja aktiivisena kansalaisena ja ammattilaisena.

Osaamistavoitteet:

Tulevaisuustietoinen toiminta

Opiskelija

- hahmottaa miten yksilöt, kotitaloudet, työpaikat ja yhteiskunnan toimijat vaikuttavat tulevaisuuden rakentumiseen
- ymmärtää oman toimintansa ja valintojensa merkityksen siinä, millaiseksi tulevaisuus muotoutuu (ennakointiosaaminen).

Vastuullisten kuluttamisratkaisujen tekeminen

Opiskelija

- tunnistaa oman elämäntapansa merkityksen talouteen, hyvinvointiin ja ympäristöön
- tunnistaa omat kulutustapansa ja laskee oman hiilijalanjäljen käytettävissä olevalla laskurilla
- analysoi hiilijalanjälkilaskun tuloksia ja tunnistaa ratkaisuja, joilla voi vähentää eniten omaa hiilijalanjälkeään
- tunnistaa toimintansa muita keskeisiä ympäristövaikutuksia
- vertailee erilaisia kuluttamisvalintojaan vastuullisuuden näkökulmasta ja kehittää omaa toimintaansa kestävämmäksi.

Aktiivisena kansalaisena toimiminen

Opiskelija

- hahmottaa kansainvälisten kestävän kehityksen tavoitteiden merkityksen ja tunnistaa tapoja niiden eteenpäin viemiseen kansallisesti
- tietää miten voi osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja omalla aktiivisuudella vaikuttaa kestävästä kehityksestä vahvistavaan päätöksentekoon
- tunnistaa tapoja osallistua vapaaehtois- ja järjestötoimintaan ja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.

2.4. Kiertotalouden liiketoimintamahdollisuudet (KEYTKL)

Tutkinnon osa: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Valinnainen osa-alue: Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta

Aihe: Kiertotalouden liiketoimintamahdollisuudet

Koodi: KEYTKL

Laajuus: 3 osaamispistettä

Tavoite: Opit kiertotalouden käsitteistön ja liiketoimintamallit. Opit ideoimaan jonkin kiertotalousratkaisun ja arvioimaan sen liiketoimintamahdollisuuksia. Ymmärrät kiertotalouden merkityksen yritystoiminnan perustana.

Osaamistavoitteet:

Kiertotalouden periaatteiden ja liiketoimintamallien tunteminen

Opiskelija

- tuntee kiertotalouden keskeiset periaatteet
- tunnistaa kierrätyksen, lajittelun ja kiertotalouden erot ja näiden merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä
- hahmottaa kiertotalouden liiketoimintamallit: tuote palveluna, uusiutuvien ja kierrätettävien resurssien käyttö, jakamisalustojen käyttö, tuotteen elinkaaren pidentäminen sekä raaka-aineiden takaisinkeräys ja uudelleenhyödyntäminen
- tunnistaa kiertotalouden liiketoiminnan yhteistyöverkostoja
- tutustuu kiertotalouteen perustuviin käytännön liiketoimintaratkaisuihin ja näiden hyötyihin.

Kiertotalousratkaisun ideointi

Opiskelija

- ideoi mahdollisuuksia tehdä kiertotalouden mukaisia uusia tuotteita tai miten tuotteista tehdään palveluita
- ymmärtää digitaalisten jakamisalustojen merkityksen tuotteiden tai palveluiden myynnissä
- ideoi ratkaisut materiaali- ja energiatehokkaiksi
- määrittelee kiertotalousratkaisun resurssien saatavuuden ja markkinat.

2.5. Kestävän kehityksen edistäminen (YTKK)

Tutkinnon osa: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Valinnainen osa-alue: Kestävän kehityksen edistäminen

Koodi: YTKK

Laajuus: 3 osaamispistettä

Tavoite: Opit arvioimaan työpaikkasi tai opiskelualasi toimintaa kestävän kehityksen näkökulmasta sekä ideoimaan, miten toimintaa voisi kehittää kestävämmäksi. Opit toimimaan kestävän kehityksen vahvistajana organisaatiossa.

Osaamistavoitteet:

Kestävän kehityksen arviointi

Opiskelija

- perehtyy työpaikan tai alan toimintaan kestävän kehityksen näkökulmista
- arvioi työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavia tekijöitä
- tekee ehdotuksia kestävän kehityksen kehittämiskohteista.

Kestävän kehityksen toimintatapojen suunnittelu

Opiskelija

- määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen työpaikallaan tai alallaan
- valitsee kestävästä kehityksestä edistävät keinot ja toimintatavat
- aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit
- suunnittelee tarvittavan yhteistyön.

Kestävän kehityksen aktiivisena toimijana toimiminen

Opiskelija

- toteuttaa kestävän kehityksen toimintatapoja työpaikallaan tai alallaan
- toimii kestävän kehityksen esimerkkinä ja kannustaa muita kestävän kehityksen toimintaan
- viestii toimintatapojen muutostarpeista.

Kestävän kehityksen toiminnan onnistumisen arviointi

Opiskelija

- arvioi toimintatapojen tai tuotosten muuttumista työpaikallaan tai alallaan
- esittää kehittämistarpeita kestävän kehityksen edistämiseen tulevaisuudessa.

3. Talousosaamisen osaamistavoitteet

Opiskelija voi valita seuraavista valinnaisista osa-alueista enintään 9 osaamispisteen laajuisesti yhteisiin tutkinnon osiin sisältyvää talousosaamista. Talousosaamista on mahdollista sisällyttää myös ammatillisiin valinnaisiin tutkinnon osiin: yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja, 1-25 osp.

3.1. Taloudesta viestiminen (TAVVTV)

Tutkinnon osa: Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen

Valinnainen osa-alue: Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi

Aihe: Taloudesta viestiminen

Koodi: TAVVTV

Laajuus: 3 osaamispistettä

Tavoite: Opiskelija seuraa talouteen liittyviä uutisia ja ajankohtaisia ilmiöitä ja analysoi niiden taustoja. Opiskelija tunnistaa talousviestintään liittyviä vaikuttamisen keinoja. Hän osallistuu taloutta käsittelevään keskusteluun.

Osaamistavoitteet:

Opiskelija

- seuraa talouteen liittyviä uutisia ja ajankohtaisia ilmiöitä ja tunnistaa niistä keskeisiä käsitteitä
- analysoi talousuutisten ja ilmiöiden taustoja
- tunnistaa talousviestintään liittyviä vaikuttamisen keinoja
- osallistuu taloutta käsittelevään keskusteluun.

3.2. Talousmatematiikan soveltaminen (TAMLTS)

Tutkinnon osa: Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen

Valinnainen osa-alue: Matematiikka ja matematiikan soveltaminen

Aihe: Talousmatematiikan soveltaminen

Koodi: TAMLTS

Laajuus: 2 osaamispistettä

Tavoite: Opiskelija laskee ja analysoi kotitalouden tuloja, menoja ja säästömahdollisuuksia erilaisissa tilanteissa. Hän laskee hintojen muutosten vaikutuksia ja arvioi muutosten merkitystä kotitalouden taloustilanteeseen.

Osaamistavoitteet:

Opiskelija

- laskee tuloja ja menoja, tekee niistä yhteenvedon ja analysoi rahankäyttöä
- laskee ja arvioi säännöllisen säästämisen vaikutuksia lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä
- laskee millä toimenpiteillä kotitalouden budjetti saadaan ylijäämäiseksi
- laskee, miten hintatason muutokset vaikuttavat rahan ostovoimaan.

3.3. Rahoitusratkaisujen arvioiminen (TAYTRA)

Tutkinnon osa: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Valinnainen osa-alue: Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Aihe: Rahoitusratkaisujen arvioiminen

Koodi: TAYTRA

Laajuus: 2 osaamispistettä

Tavoite: Opiskelija vertailee erilaisten lainojen kustannuksia ja ymmärtää lainanoton ja erilaisten sitoumusten merkityksen omaan talouteen.

Osaamistavoitteet:

Opiskelija

- laskee ja arvioi erilaisten lainojen lyhennystapojen ja korkojen merkityksen lainasta syntyviin kokonaiskustannuksiin ja ottaa laskelmissa huomioon verotuksen
- laskee ja arvioi korkojen muutosten vaikutuksia omaan talouteen
- tekee erilaisia vertailulaskelmia asumiskustannuksista ja samanaikaisista säästömahdollisuuksista (vuokra, laina, säästäminen)
- ymmärtää taloudellisten sitoumusten vaikutukset omaan talouteensa (ml. vakuudet ja takaaminen).

3.4. Vaurastuminen ja riskien hallinta (TAYTVR)

Tutkinnon osa: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Valinnainen osa-alue: Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Aihe: Vaurastuminen ja riskien hallinta

Koodi: TAYTVR

Laajuus: 3 osaamispistettä

Tavoite: Opiskelija tuntee yleisimmät säästämisen ja sijoittamisen periaatteet ja tavat. Hän tunnistaa omaan taloudelliseen tilanteeseen liittyviä mahdollisia riskejä ja tuntee tapoja varautua niihin.

Osaamistavoitteet:

Opiskelija

- tunnistaa omaan taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ja tuntee tapoja varautua taloudellisiin riskeihin (säästöt, vakuutukset)
- tuntee tyypillisimmät sijoittamisen ja säästämisen tavat ja niihin liittyvän verotuksen (rahastot, säästötili, vakuutussäästäminen, osakesäästäminen)
- tekee vertailulaskelmia erilaisista säästämisen ja sijoittamisen tavoista eri aikajännteillä.

3.5. Palkkalaskelmat ja -verotus sekä maksaminen (TAYTPM)

Tutkinnon osa: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Valinnainen osa-alue: Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Aihe: Palkkalaskelmat ja -verotus sekä maksaminen

Koodi: TAYTPM

Laajuus: 3 osaamispistettä

Tavoite: Opiskelija ymmärtää palkkalaskelman sisällön ja verotuskäytännöt. Opiskelija arvioi ja käyttää turvallisiksi maksamisen tapoja.

Osaamistavoitteet:

Opiskelija

- tuntee palkkojen sivukulujen merkityksen, verot ja muut pakolliset maksut
- tuntee veroilmoitukseen liittyvät yleisimmät käsitteet
- vertailee erilaisia maksutapoja, niiden turvallisuutta ja kustannuksia
- ymmärtää maksuhäiriömerkintöjen syntymekanismien (perintä, ulosotto) ja niiden vaikutukset sekä tuntee menettelytapoja, joilla selviytyä niistä.

4. Arviointikriteeristö

TYYDYTTÄVÄ 1

Opiskelija

- tarvitsee ajoittain tukea rutiinomaisissa tilanteissa
- toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti
- tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja
- käyttää perustietoa kaavamaisesti
- arvioi suoriutumistaan.

TYYDYTTÄVÄ 2

Opiskelija

- toimii pääosin omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa
- toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti
- tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot
- käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti
- arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan.

HYVÄ 3

Opiskelija

- toimii omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa
- toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti
- ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita
- hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot
- käyttää tietoa monipuolisesti
- arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi.

HYVÄ 4

Opiskelija

- toimii omatoimisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa
- toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti
- ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja
- hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä
- soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti
- arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan.

KIITETTÄVÄ 5

Opiskelija

- toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa
- toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti
- ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita
- hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti
- soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti
- arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi.